

Poznań, 15.07.2022 r.

Dr hab. Paweł Marszałek, prof. UE
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Katedra Pieniądza i Bankowości

Recenzja dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego dr Mateusza Folwarskiego sporządzona w ramach postępowania habilitacyjnego prowadzonego w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie, zgodnie z treścią wniosku Habilitanta – w dziedzinie nauk społecznych, dyscyplina ekonomia i finanse.

Opinia całokształtu dorobku Pana Doktora Mateusza Folwarskiego została sporządzona w odpowiedzi na pismo z dn. 7 kwietnia 2022 r., w którym Prorektor ds. Nauki Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie – prof. dr hab. Paweł Lula – poinformował mnie, iż w związku z wnioskiem habilitacyjnym dr Mateusza Folwarskiego z dnia 6 grudnia 2021 r., a także w związku z wyznaczeniem części składu Komisji habilitacyjnej przez Radę Doskonałości Naukowej w dniu 28 marca 2022 r., Rada Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie w dniu 4 kwietnia 2022 roku, powołała mnie na Recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego dr Mateuszowi Folwarskiemu w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse (podstawa prawna: art.221, ust. 5 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r., tekst jednolity: D2.1J.2020.85; Uchwała nr 50/2020 Senatu Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie z dnia 23 listopada 2020 roku zmieniająca Uchwałę Senatu nr 54/2019 w sprawie zasad postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie; Uchwała Senatu nr 54/2019 w sprawie zasad postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie).

Postawę przygotowania recenzji stanowiła dokumentacja obejmująca:

Wniosek z dnia 6 grudnia 2021 r. oraz załączniki (wedle numeracji wnioskodawcy):

- załącznik 2. Dane wnioskodawcy;
- załącznik 3. Kopia dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia naukowego doktora;
- załącznik 4. Autoreferat przedstawiający opis kariery zawodowej oraz istotnej aktywności naukowej lub artystycznej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej
- załącznik 5. Załącznik do Autoreferatu zawierający kopie dokumentów potwierdzających wymienione osiągnięcia
- załącznik 6. Wykaz osiągnięć naukowych lub artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny;
- załącznik 7. Załącznik do wykazu osiągnięć naukowych zawierający kopie dokumentów potwierdzających wymienione osiągnięcia

1. Sylwetka Habilitanta

Dr Mateusz Folwarski uzyskał tytuł zawodowy magistra ekonomii w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie w 2008 roku w Uniwersytecie Jagiellońskim. W roku 2014 uzyskał stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomii nadany przez Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie – tytuł rozprawy „Wpływ kryzysu finansowego 2007-2009 na wynagrodzenia kadr zarządzających w bankach”. Promotorką pracy doktorskiej była dr hab. Ewa Miklaszewska, prof. UEK, a recenzentami – prof. dr hab. Stanisław Kasiewicz oraz dr hab. Józef Gniewek, prof. UEK.

Począwszy od 1 kwietnia 2015 roku dr M. Folwarski jest zatrudniony jako adiunkt w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie (Katedra Bankowości i Globalnego Systemu Finansowego, Instytut Finansów, Kolegium Ekonomii, Finansów i Prawa).

Habilitant ubiegał się wcześniej o nadanie stopnia doktora habilitowanego (wniosek z 8 kwietnia 2019, gdzie jako główne dzieło wskazano monografię: Folwarski M., *Sektor FinTech na europejskim rynku usług bankowych: wyzwania konkurencyjne i regulacyjne*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2019, s. 192). W wyniku postępowania habilitacyjnego wniosek uzyskał dwie pozytywne recenzje i jedną negatywną oraz pozytywne głosowanie Komisji Habilitacyjnej wyznaczonej przez Centralną Komisję. Wniosek nie uzyskał jednak poparcia Rady Dyscypliny Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie).

2. Ocena dorobku naukowego Habilitanta

2.1. Uwagi ogólne

Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r., poz. 1668, z późn. zm.) elementami podlegającymi ocenie w kontekście nadania stopnia doktora habilitowanego jest, oprócz posiadania stopnia doktora: (1) posiadanie w dorobku osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej: jednej monografii naukowej, wydanej przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub zrealizowanego oryginalnego osiągnięcia projektowego, konstrukcyjnego, technologicznego lub artystycznego oraz (2) wykazywanie się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Stąd, w dalszej części recenzji uwzględniona zostanie właśnie monografia wskazana przez Habilitanta jako główne osiągnięcie naukowe, a także inne elementy dorobku, wskazujące na aktywność naukową Habilitanta (z uwzględnieniem analizy naukowometrycznej). Dla pełnego

opisu sylwetki Habilitanta w recenzji wspomniano także o pozostałych aktywnościach (organizacyjnej, dydaktycznej, popularyzatorskiej)

2.2. Ocena osiągnięcia naukowego będącego podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego – monografia: M. Folwarski, Innowacje cyfrowe w bankowości a włączenie cyfrowe i finansowe społeczeństwa, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2021, ss. 217 (ISBN 978-83-233-4962-4).

Recenzentami w procesie wydawniczym ww. monografii byli dr prof. dr hab. Dorota Korenik, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu oraz prof. dr hab. Jan Krzysztof Solarz, Wyższa Szkoła Bankowa w Warszawie. Problematyka pracy osadzona jest w dyscyplinie ekonomia i finanse, łącząc kwestie dotyczące bankowości, wykluczenia finansowego i społecznego oraz kwestii dotyczących innowacji finansowych i cyfrowych finansów.

Punktem wyjścia przygotowania monografii była obserwacja, iż zmiany technologiczne oraz zmieniający się styl życia konsumentów powodują powstawanie nowych podmiotów, rozwiązań jak i konieczność transformacji tradycyjnych pośredników finansowych nie tylko w zakresie obsługi klientów, ale i stosowanych przez nich modeli biznesowych. Zmiany na rynku bankowym przyspieszyły dodatkowo w wyniku zmian wywołanych ewolucją stylu życia społeczeństwa oraz zmianami preferencji konsumentów, wspieranymi przez rozwój technologii cyfrowych. Habilitant zauważa przy tym, iż innowacje technologiczne i oparte na nich produkty oraz usługi stały się podstawą utrzymania konkurencyjności banku na rynku finansowym, przestając być już czynnikiem wyróżniającym.

Technologie cyfrowe mogą przyczyniać się do licznych usprawnień w funkcjonowaniu instytucji finansowych, jak i pojawiania się nowych ich typów. Współcześnie usługi finansowe oparte na technologii cyfrowej są świadczone m in. przez podmioty tradycyjne (banki, ubezpieczyciele, firmy inwestycyjne, fundusze emerytalne), duże firmy niefinansowe (w tym tzw. BigTechy) oraz nowe podmioty na rynku – FinTechy i challenger banki. Nowe podmioty projektują usługi finansowe wykorzystując Internet i urządzenia mobilne, w połączeniu z takimi innowacjami, jak przetwarzanie danych w chmurze, zastosowanie na szerszą skalę technologii blockchain jak i nowe segmenty wykorzystania sztucznej inteligencji (AI).

Zdaniem Habilitanta rozmaite innowacje cyfrowe w usługach finansowych oraz pojawianie się nowych graczy wpływa na większą akceptację i popularność produktów i usług finansowych wśród konsumentów. To zaś może pozytywnie wpływać na walkę z wykluczeniem społecznym w dostępie do usług finansowych, problemem, który dodatkowo uwidocznił się w okresie pandemii. Świadczenie usług bankowych poprzez bankowość elektroniczną i mobilną może w istotny sposób – zarówno pozytywnie jak i negatywnie – wpływać na włączenie finansowe i cyfrowe społeczeństwa, zwłaszcza w kontekście coraz bardziej złożonego charakteru rynków i operacji finansowych.

Właśnie te zagadnienia są przedmiotem badań w monografii. Głównym jej celem była analiza wpływu innowacji cyfrowych w bankowości na zamiany zachodzące na rynku bankowym w krajach Unii Europejskiej i ich wpływ na włączenie finansowe i cyfrowe społeczeństwa. Nato-

miast główna hipoteza badawcza postawiona w monografii brzmi „*innowacje cyfrowe w bankowości pozytywnie wpływają na włączenie finansowe i cyfrowe społeczeństwa*”. Do weryfikacji hipotezy głównej sformułowano następujące hipotezy pomocnicze:

- H_1: edukacja finansowa pozytywnie wpływa na stosunek do innowacji cyfrowych;
- H_2: rozwój spółek FinTech pozytywnie wpływa na liczbę wdrażanych innowacji cyfrowych w bankowości;
- H_3: włączenie finansowe i cyfrowe jest wyższe w krajach, które są uznawane za silnych innowatorów.

Monografia składa się ze wstępu, zakończenia oraz siedmiu części (rozdziałów). Autor wyraźnie dzieli ją na część teoretyczną (rozdziały 1-4) oraz empiryczną (rozdziały 5-7).

W części teoretycznej dokonano przeglądu oraz krytycznej oceny światowej i polskiej literatury przedmiotu, analizującej płaszczyzny współpracy i konkurencji banków i spółek FinTech, a także czynniki stymulujące i hamujące rozwój innowacji cyfrowych. Analizę przeprowadzoną w tej części Habilitant opiera na tezie, zgodnie z którą „*innowacje cyfrowe w bankowości wpływają na otoczenie funkcjonowania banków, a przez to na ich modele biznesowe i sposób świadczenia usług bankowych, a regulacje rynku finansowego sprzyjają tworzeniu przyjaznego środowiska do wdrażania innowacji cyfrowych w bankowości*”. Pierwszą część tej tezy Autor odnosi do rozdziałów 1–3, a drugą – w rozdziale 4.

I tak, w **pierwszym rozdziale** poddano analizie wpływ postępu technologicznego na sektor usług finansowych. Zarysowano rozwój technologii w globalnej gospodarce. Przybliżono istotę innowacji na rynku finansowym oraz innowacje cyfrowe jako siłę rozwoju sektora bankowego. Szczególną uwagę zwrócono na wskaźniki i bariery w rozwoju innowacji cyfrowych. **Treść rozdziału drugiego** stanowią determinanty rozwoju innowacji cyfrowych w sektorze usług finansowych. Uwypuklono tu dostępność do Internetu jako podstawę cyfryzacji gospodarstw domowych, a także scharakteryzowano innowacyjne podmioty rynku finansowego – firmy FinTech i BigTech. W rozdziale tym przedstawiono i omówiono także autorski indeks „*FinTechizacji*” rynków bankowych krajów UE, na podstawie którego sklasyfikowano dwie grupy krajów – silnych i umiarkowanych innowatorów (co autor wykorzystuje następnie w części empirycznej). **Rozdział trzeci** zawiera charakterystykę zmian zachodzących w modelach biznesowych instytucji finansowych, stanowiących odpowiedź na zmiany technologiczne na rynku bankowym. Opisano tu wpływ innowacji cyfrowych na modele biznesowe banków, zagadnienie tzw. neo-banków oraz transformację od tradycyjnego do „*cyfrowego*” modelu biznesowego banku. W **rozdziale czwartym** poddano analizie podejścia regulacyjne do wdrażania innowacji cyfrowych. Przybliżono plan działania organów UE zakresie regulacji cyfrowych aspektów funkcjonowania rynków i instytucji finansowych a także wskazano na rekomendacje UE dotyczące innowacji cyfrowych. Zarysowano także podejście polskich instytucji regulacyjnych do dokonujących się zmian technologicznych w sektorze bankowym.

Część empiryczna pracy obejmuje rozdziały 5-7. Autor wykorzystał w niej badania ilościowe i jakościowe przeprowadzone z wykorzystaniem różnorodnych narzędzi badawczych. I tak, w **rozdziale piątym** dokonano charakterystyki wykluczenia i włączenia społecznego, cyfrowego i

finansowego. Rozdział ten stanowi, w założeniu Autora, podstawę do przeprowadzenia badań empirycznych w rozdziałach 6-7. **Rozdział szósty** zawiera analizę dwóch autorskich badań ankietowych. Pierwsze z nich, na podstawie opinii ankietowanych studentów uczelni i kierunków ekonomicznych (postrzeganych jako odbiorców/konsumentów cyfrowych usług bankowych), bada rolę edukacji w procesie włączenia cyfrowego i finansowego. Drugie badanie natomiast dotyczy oceny wpływ innowacji cyfrowych na włączenie finansowe i cyfrowe sformułowanej przez europejskie banki centralne, utożsamianych przez Autora z regulatorami. **W rozdziale siódmym** przeprowadzono badania panelowe, analizujące wpływ dobranych przez Autora zmiennych objaśniających na włączenie finansowe i cyfrowe w trzech grupach badawczych – w krajach UE ogółem, oraz w podziale na kraje zakwalifikowane jako silni i umiarkowani innowatorzy.

W zakończeniu Autor podsumowuje rozważania i formułuje (raczej *implicite*) pewne wnioski natury ogólnej. Jako wkład monografii i przeprowadzonych badań do rozwoju dyscypliny Autor wymienia następujące kwestie (które będą poddane ocenie w dalszej części recenzji):

- opracowanie autorskiego indeksu FinTechizacji;
- analizę ewolucji modeli biznesowych banków w zakresie wdrażania innowacji cyfrowych;
- charakterystykę pojęcia „wykluczenie” i „włączenie” finansowe i cyfrowe;
- przeprowadzenie badania ankietowego wśród studentów na temat roli edukacji we włączeniu cyfrowym i finansowym;
- przeprowadzenie badania ankietowego wśród regulatorów (banki centralne) na temat roli innowacji cyfrowych w bankowości dla włączenia cyfrowego i finansowego społeczeństwa;
- przeprowadzenie badania panelowego, analizującego wpływ innowacji cyfrowych w bankowości na włączenie cyfrowe i finansowe społeczeństwa.

Omówiwszy pokrótce zawartość monografii, można przystąpić do jej oceny. W pierwszej kolejności przedstawione zostaną spostrzeżenia i refleksje natury ogólne, a następnie uwagi szczegółowe, odnoszące się do treści poszczególnych rozdziałów.

Niewątpliwie, praca jest ciekawa, szeroko zakrojona i ambitna. Dotyczy przy tym aktualnych i wielowymiarowych zagadnień i problemów, łącząc zagadnienia funkcjonowania instytucji bankowych z kwestiami wykluczenia społecznego, finansowego i cyfrowego. Warto tu podkreślić, że problematyka wykluczenia nabiera szczególnego znaczenia w kontekście głębokich zmian społecznych, gospodarczych i kulturowych, jakie obserwuje się w większości rozwiniętych gospodarek w ostatnich dwóch dekadach, składających się na warunki tzw. gospodarki 4.0. Rozpatrywana przez dra Folwarskiego swoista transformacja banków, wymuszona przez ekspansję firm zaliczanych do sektorów Fintech i BigTech, jak i samoistna aktywność podmiotów z tych firm na rynkach finansowych tworzy nowe warunki dla klientów bankowych.

Charakterystyczne jest, że oprócz zagrożeń i problemów, można dostrzec także szanse i pozytywne zmiany – w tym właśnie możliwość ograniczania skali rozmaitych kategorii wyklucze-

nia, co słusznie zauważa Habilitant. Oprócz innych czynników kluczowe znaczenie ma tu sygnalizowana i badana przez Habilitanta kwestia edukacji i podnoszenia rozmaitych kompetencji klientów bankowych.

Habilitant dość dobrze orientuje się w złożonych zagadnieniach funkcjonowania branży Fin-Tech, innowacji finansowych oraz konsekwencji, jakie mają one dla modeli biznesowych banków. Rozważając te zagadnienia proponuje pewne autorskie typologie oraz własne rozwiązania. Przeprowadzone badania dają asumpt do formułowania pewnych wniosków ogólnych oraz rekomendacji, z której to możliwości Habilitant – przynajmniej w części – skorzystał.

Monografia stanowi zasadniczo spójną całość, a podział na część teoretyczną i empiryczną jest klarowny. Pewne wątpliwości budzi zawartość niektórych rozdziałów, o czym będzie jeszcze mowa. Autor umiejętnie korzysta ze źródeł literaturowych oraz danych liczbowych, ilustrując rozważania przykładami poszczególnych krajów. Literatura wykorzystana w pracy jest satysfakcjonująca, podobnie jak szeroko zakrojony zakres analizy oraz – z pewnymi sformułowanymi dalej zastrzeżeniami – metody badawcze, z których nas szczególną uwagę zasługuje przeprowadzenie analizy panelowej, związane z wartościową klasyfikacją krajów na silnych i słabych innowatorów.

Niemniej, praca nie jest pozbawiona pewnych niedociągnięć. Jak się wydaje, w wielu przypadkach wynikają one ze zbyt pośpiesznej redakcji, bowiem wiele z nich stosunkowo łatwo można by wyeliminować. Można ponadto wskazać kilka kwestii których uwzględnienie wzbogaciłoby prace. W szczególności do słabości rozprawy można zaliczyć następujące kwestie:

1. Dość powierzchowne rozpatrywanie kwestii technologicznych. Praca jest z zakresu ekonomii i finansów, niemniej, warto byłoby choć ogólnie opisać innowacje, technologie oraz filozofię i mechanizmy ich funkcjonowania. Tymczasem, Autor pozostaje w większości pracy na dość dużym poziomie ogólności.
2. Brak jasnego określenia kompetencji cyfrowych i finansowych, ich wyznaczników i sposobów nabywania, a także wzajemnych relacji – przykładowo, jak się wydaje, wykonanie operacji finansowych nie wymaga szczególnych kompetencji cyfrowych
3. Pewne wątpliwości budzi struktura pracy (zobacz dalej uwagi odnośnie do rozdziału czwartego)
4. Wątpliwości dotyczące celu pracy – analizy wpływu innowacji cyfrowych w bankowości na zmiany zachodzące na rynku bankowym w krajach Unii Europejskiej i ich wpływ na włączenie finansowe i cyfrowe społeczeństwa. Czy można rozpatrywać rynek bankowy krajów UE jako całość? Chyba bardziej trafne byłoby odwołanie się tylko do krajów tworzących unię bankową.
5. Pewne wątpliwości budzi przemieszanie w pracy wątków mikro i makroekonomicznych (np. w odniesieniu do regulacji, nadzoru czy funkcjonowaniu poszczególnych instytucji bankowych, jak i całych systemów bankowych) :
6. Brakuje w pracy określonych i przedstawionych explicite podstaw teoretycznych i osadzenia w teorii.
7. Hipotezy nawiązują do wpływu – jak się wydaje, zastosowane instrumentu nie do końca pozwala na wykazanie tego wpływu; ponadto hipotezy cząstkowe wydają się być dość oczywiste

8. Wątpliwości budzi dobór ankietowanych podmiotów. Przeprowadzenie ankiety tylko wśród studentów uczelni i kierunków ekonomicznych jest ewidentnie „skrzywione” – nie są oni absolutnie reprezentatywni zarówno jeśli chodzi o konsekwencje finansowe, jak i (jak się wydaje) cyfrowe. Również ankietowanie banków centralnych jako regulatorów jest dyskusyjne – Habilitant wyjaśnia wprawdzie, dalszego zdecydował się właśnie na taki krok, jednak wyjaśnienie to do końca nie przekonuje.
9. Szkoda też, że autor nie uwzględnił w pracy takich zagadnień jak kooperacja między bankami a fintechami, sama idea gospodarki 4.0, kwestia otwartej bankowości (choć pojawia się tekście dyrektywa PSD2) czy waluty cyfrowe banków centralnych – jako instrument mogący całkowicie zmienić sytuację w zakresie rozważanych kwestii. Oczywiście, Autor nie miał obowiązku wprowadzać o rozważań akurat tych treści, niemniej wydaje się, że wzbogaciłyby one znacząco rozważania oraz pozwoliły na wyciągnięcie bardziej uniwersalnych wniosków.

Niezależnie od tych uwag ogólnych, do treści poszczególnych rozdziałów można sformułować jeszcze pewne uwagi bardziej szczegółowej czy polemicznej natury. Jako przykładowe można zaprezentować:

Wprowadzenie

1. „sektor Fintech może wspierać wzrost gospodarczy” – niezręczne sformułowanie, dyskusyjne również pod względem merytorycznym.
2. Co oznacza iż „rozwój innowacji cyfrowych [...] **moduluje** zachowania konsumentów”?

Rozdział pierwszy

1. Tytuł punktu 1.3 mówiący o innowacjach cyfrowych jako „sile rozwoju” sektora bankowego nie do końca znajduje odzwierciedlenie w treści; czym ponadto miałyby być taka „siła rozwoju”? determinanta? Czynnikiem sprzyjającym?
2. Punkt 1,4 ma w tytule wskaźniki i bariery w rozwoju innowacyjnej gospodarki w Polsce, tymczasem około połowy treści dotyczy UE, a wspomniane bariery nie zostały explicite zidentyfikowane i omówione
3. „Wpływ społeczeństwa na rozwój techniki jest kluczowy, zwłaszcza na globalne rynki finansowe” (s. 13) – jak mają się do siebie obie części zdania? W takim ujęciu globalne rynki finansowe są częścią rozwoju techniki..
4. „tradycyjne preferencje społeczne zastępowane są wartościami wirtualnymi” (s. 14) – sformułowanie „wirtualne wartości” jest dość niezręczne
5. „w traktacie Unii Europejskiej z Lizbony” (s. 18) – czy chodzi o traktat lizboński? Bo zwrot sugeruje, że o Unię Europejską z tego konkretnego miasta.
6. „liczne teorie ekonomii opierają się na różnej roli innowacji w krajowych gospodarkach (s. 18). Sęk w tym, że tabela 1 mająca przedstawiać aspekty szkół ekonomii w kontekście roli innowacji nie czyni tego. Ujęte w tej tabeli „teorie” ekonomii nie są nimi – np. ekonometria, symulacje komputerowe. Funkcje dobrobytu ekonomicznego. Autor wydaje się tu nie rozumieć pojęcia teorii ani szkoły ekonomii. Notabene, czym są owe „skłonności ekonomiczne”, przypisywane tu Keynesowi?

7. Czy naprawdę „kompetencje cyfrowe powinny usprawniać wszelkie działania podejmowane przez człowieka”? (s. 27)
8. Różnica między cyfryzacją a digitalizacją (s. 27-28), wbrew deklaracjom Autora, nie została jasno przedstawiona

Rozdział drugi

1. Oceniając zawartość punktu 2.1 wydaje się, że dotyczy on nie tyle dostępności internetu jako podstawy cyfryzacji, co raczej popularności e-commerce
2. „Cyberprzestrzeni nadaje się również znaczenie destrukcji czasu i przestrzeni fizycznej” (s. 47) – twierdzenie niezrozumiałe
3. W treści powtarzają się te same informacje – np. o taniości Internetu jako kanału dystrybucji produktów bankowych (s. 48 i 53)
4. Na s. 57. pojawia się już stwierdzenie, iż „powszechniejsze korzystanie z bankowości internetowej oraz mobilnej może w istotny sposób sprzyjać niwelowaniu wykluczenia finansowego –tego typu stwierdzenie pada tu niejako mimochodem, bez głębszego osadzenia treści rozprawy, a tymczasem jest to de facto nieco inaczej sformułowana hipoteza.
5. S. 57 „bankowość mobilna stanowi coraz większe wyzwanie dla tradycyjnych instytucji finansowych” – uzasadnienie? Można ją przecież traktować także jako szansę.
6. Pkt 2.2. – czy można postrzegać firmy BigTech jako „podmioty rynku finansowego?”. Niewątpliwie, realizują one usługi finansowe, nie jest to jednak główny obszar ich działalności
7. Dość ryzykowne jest łączne ujmowanie BigTech i FinTech – to zupełnie inne jednostki, o zupełnie innych celach, strukturze, specyfikacji czy genezie.
8. Czy pojawienie się tych podmiotów faktycznie stanowi „najważniejszą determinantę zmian w otoczeniu banków”? (s. 58) Tym bardziej, że kilka zdań później autor wspomina, iż główny bodziec do zmian strategii banków stanowią zmiany w zachowaniach konsumentów
9. „bankowość przestała być miejscem do którego klient się udaje” (s. 59) – takie rozumienie bankowości jest dość osobliwe.
10. Podział sektora Fintech na schemacie 3. jest dość dyskusyjny i nieprzejrzysty

Rozdział trzeci

1. W wymienionych w początkowej części rozdziału zjawiskach i tendencjach kształtujących działalność banków w ostatnich dwóch dekadach brakuje jak się wydaje finansyzacji oraz demetalizacji
2. Nie bardzo wiadomo, dlaczego na schemacie 6. jako cechę banku tradycyjnego i cyfrowego wskazano „uzależnienie do dużej instytucji finansowej” i co ona właściwie oznacza – że tradycyjny bank jest uzależniony od siebie samego, czy od określonego typu struktury organizacyjnej?
3. „Fundamentem budowania nowego modelu biznesowego banku opartego na rozwiązanych cyfrowych, są odpowiednie relacje z klientem” (s. 58) – jak się wydaje, można to odnieść do każdego modelu biznesowego banku.

Rozdział czwarty

1. Cały rozdział czwarty wydaje się nieco rozbijać narrację – jego powiązania z resztą pracy są raczej luźne.
2. Na czym autor opiera konstatację, że „technologie rozwijają się w tempie wykładniczym” (s. 95)? Czy można uzasadnić je danymi?
3. Dyskusyjne jest stwierdzenie, iż „podmioty z sektora Fintech [...] świadczą usługi w jednym sektorze lub kilku sektorach rynku finansowego, dlatego też nie powinny być obejmowane pełnymi regulacjami jak instytucje kredytowe (s. 98). Sektorem rynku finansowego może być np. sektor bankowy. Czy autorowi chodziło o to, że ograniczają się do jednej lub kilku usług?
4. Punkt 4.3 bazuje w dużym stopniu tylko na jednym źródle (badanie NBP z 2019 r.).
5. Czy konieczne, z punktu widzenia celu pracy, było aż tak drobiazgowo omawianie Cyfrowej Agendy Nadzoru i stanowiska UKNF w sprawie platform crowdfundingowych?

Rozdział piąty

1. „Ubóstwo pociąga za sobą zjawisko wykluczenia, marginalizacji, braku inkluzji” (s. 119) – czy brak inkluzji to nie właśnie wykluczenie?
2. Słabo uzasadnione jest powiązanie kwestii wykluczenia z bezpieczeństwem narodowym (s. 119-120).
3. Po co w punkcie o istocie wykluczenia i jego definicjach wykres cen wykorzystania koszyk danych o niskim poziomie (nb trudna do zrozumienia kategoria) i to bez komentarza?
4. Związki przyczynowo-skutkowe między wykluczeniem cyfrowym, społecznym i finansowym są dość zawile wyjaśnione, a opisujący je schemat 10 – z kolei wydaje się być nadmiernie uproszczony.
5. W rozdziale zawarto kilka definicji wykluczenia finansowego (w tym jako proces, jak i jako stan). Szkoda, że autor nie wskazał, która definicja jego zdaniem jest najlepsza.
6. „nierównomierne tempo rozprzestrzenienia się nowej myśli technicznej przyczyniło się do powstania tak zwanego wykluczenia cyfrowego” (s. 129) – czy można mówić tylko o nowej myśli? Co z jej realizacją w postaci konkretnych rozwiązań? Kraj nie musi być innowatorem i pionierem, by nie być zapóźnionym technologicznie.
7. W rozważaniach nad skutkami konsekwencjami wykluczenia cyfrowego miesza się perspektywa makro i mikroekonomiczna; jasności rozważań pomogłyby tu jasne wyodrębnienie poszczególnych kwestii związanych z wykluczeniem cyfrowym – jego genezy, przyczyn, poziomów i konsekwencji.
8. Schemat 11 – umiejętności społeczne są raz przypisane do umiejętności cyfrowych, raz stanowią osobną kategorię – czy ujęto to celowo w ten sposób?
9. „bezugotówkowość staje się jednym z elementów globalnej gospodarki” (s. 137) – co właściwie oznacza to stwierdzenie?
10. S. 137 – autor wymienia tu po raz kolejny przyczyny wykluczenia finansowego.

Rozdział szósty

1. Wartościowa byłaby próba uogólnienia trendów w innowacjach cyfrowych, przedstawionych w tabeli 19.

Rozdział siódmy

1. „Poziom bankowości internetowej w krajach UE ulegał dynamicznym zmianom” (s. 187) – o jaki poziom chodzi Autorowi – ilościowy czy jakościowy?

Odnosząc się do wymienionych przez Autora elementów składających się na wkład recenzowanej monografii w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse ich realizację można ocenić następująco:

- opracowanie autorskiego indeksu FinTechizacji – jest to wartościowa koncepcja, szkoda, że sam autor przyznał, iż po raz pierwszy pojawia się ona w innej jego pracy;
- analiza ewolucji modeli biznesowych banków w zakresie wdrażania innowacji cyfrowych – nie jest ona szczególnie pogłębiona, niemniej stanowi wartość dodaną pracy;
- charakterystyka pojęcia „wykluczenie” i „włączenie” finansowe i cyfrowe – dyskusja pojęć jest dość nieuporządkowana jednak można ten element ocenić pozytywnie (element „FinTechowego” włączenia cyfrowego);
- przeprowadzenie badania ankietowego wśród studentów na temat roli edukacji we włączeniu cyfrowym i finansowym – pozytywnie, z w wyżej przedstawionymi zastrzeżeniami;
- przeprowadzenie badania ankietowego wśród regulatorów (banki centralne) na temat roli innowacji cyfrowych w bankowości dla włączenia cyfrowego i finansowego społeczeństwa – pozytywnie, z w wyżej przedstawionymi zastrzeżeniami;
- przeprowadzenie badania panelowego, analizującego wpływ innowacji cyfrowych w bankowości na włączenie cyfrowe i finansowe społeczeństwa – ocena jednoznacznie pozytywna.

Podsumowując ocenę głównego osiągnięcia stanowiącego podstawę ubiegania się o stopień doktora habilitowanego można uznać, iż – mimo wskazanych niedociągnięć – stanowi ono znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse. Ambicja i szeroki zakres rozważań Habilitanta, próbującego łączyć kwestie technologiczne, społeczne i finansowe sprawiają, że sumaryczna ocena monografii jest w moim przekonaniu pozytywna.

2.3. Ocena pozostałej działalności naukowej

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych Habilitant poruszał w swoich badaniach różnorodne zagadnienia, koncentrujące się w trzech obszarach tematycznych:

- szanse i zagrożenia związane z wpływem innowacji cyfrowych i rozwojem sektora FinTech na rynek bankowy;
- marketing usług bankowych a zmiany w zakresie kanałów dystrybucji na rynku produktów i usług bankowych;
- czynniki wpływające na poziom wynagrodzeń kadr zarządzających w bankach.

Efektom badań Habilitanta były ściśle powiązane z ww. obszarami publikacje naukowe w postaci:

- omówionej w poprzednim podpunkcie monografii, stanowiącej główne osiągnięcie w postępowaniu habilitacyjnym;

- 2 innych monografii:

- Folwarski M., **Sektor FinTech na europejskim rynku usług bankowych: wyzwania konkurencyjne i regulacyjne**, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2019, s. 192, (ISBN 978-83-8175-001-1); recenzentami wydawniczymi monografii byli prof. dr hab. Agnieszka Alińska (Szkola Główna Handlowa) oraz prof. dr hab. Ewa Miklaszewska (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie). Monografia ta została wskazana jako główne dzieło w poprzednim postępowaniu habilitacyjnym. Pozycję tę można ocenić wysoko z uwagi na jej walory poznawcze i merytoryczne
- Folwarski M., **Wynagrodzenia kadr zarządzających w bankach - tendencje i kontrowersje**, Wydawnictwo: Poligrafia Redemptorystów, Kraków 2016, s. 143, (ISBN 978-83-7631-713-7); recenzentem wydawniczym monografii była prof. dr hab. Ewa Miklaszewska (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie). Monografia jest, jak się wydaje, książkową wersją pracy doktorskiej

- 2 współredakcji monografii naukowych:

- Folwarski M., Miklaszewska E., **Bankowość emocjonalna: cyfrowa transformacja banków a oczekiwania klientów**, Wydawnictwo Poltext, Warszawa, 2020, s. 316, ISBN: 978-83-8175-055-4.
- Folwarski M., Miklaszewska E., **Europejski rynek usług bankowych**, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków, 2018, s. 270, ISBN: 978-83-7252-758-5.

- 13 rozdziałów w monografiach (głównie w książkach wydanych poza macierzystym uniwersytetem; należy jednak podkreślić, że niektóre z tych wydawnictw to *proceedings*).

Porównując aktywność Habilitanta w okresach przed i po uzyskaniu stopnia doktora należy zauważyć wyraźny ilościowy przyrost opublikowanych prac. Mianowicie, przed doktoratem nie opublikował on ani nie współredagował żadnej monografii. Przed uzyskaniem stopnia doktora Habilitant opublikował 10 rozdziałów w monografiach, a po doktoracie – 13. Jeszcze większy przyrost można zaobserwować jeśli chodzi o artykuły – dr Folwarski opublikował ich po doktoracie 21 w porównaniu z 11 przed uzyskaniem tego stopnia. O ile jednak monografie (autorskie i redagowane) można ocenić wysoko, to w przypadku artykułów trudno mówić o znaczącym skoku jakościowym. Pozytywnie można ocenić publikacje w renomowanym „Bezpiecznym Banku”, zdecydowanie negatywnie natomiast w „European Research Studies Journal”. Ma ono bowiem formalnie 100 pkt na liście ministerialnej, ale wykazuje wszystkie cechy tzw. predatory journal (ekspresowy proces wydawniczy, wysoka submission fee, mocno dyskusyjna struktura autorów, bardzo duża ilość publikowanych rocznie artykułów, niejako „sfingowany” Impact Factor). Brak artykułów w czasopiśmie z IF

Podsumowując informacje zebrane w tym punkcie można uznać, iż Habilitant – przy zastrzeżeniach sformułowanych powyżej – wykazał się istotną aktywnością naukową (głównie w zakresie monografii).

2.4. Ocena istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Dr Mateusz Folwarski współpracuje od wielu lat jako pracownik naukowo-dydaktyczny z Lwowskim Instytutem Bankowości Uniwersytetu Bankowości Narodowego Banku Ukrainy. po uzyskaniu stopnia naukowego doktora współpraca ta była ukierunkowana na rozwijaniu zainteresowań badawczych Habilitanta, związanych z innowacjami w bankowości, czego efektem były: staż badawczo-naukowy i staż dydaktyczny (2 staże – w 2015 i 2019 roku oraz spotkania i cykl wykładów), publikacje naukowe (kilka, w tym: Folwarski M., Heorhiadi N., Druhov O., Vilhutska R., Bets M., Stoianovskyi A. (2018). *Organizational Development in Banks Management Systems, Banks and Bank Systems*, 13(3), s. 1-11, ISSN 1816-7403) oraz aktywny udział w konferencjach naukowych organizowanych przez Lwowski Instytut Bankowości UB NBU (cztery konferencje, w tym dwie z wystąpieniami dotyczącymi zagadnień neobanków i włączenia cyfrowego).

Oprócz współpracy naukowej rozwijanej w Lwowskim Instytucie Bankowości Uniwersytetu Bankowego Narodowego Banku Ukrainy, Dr Mateusz Folwarski aktywnie współpracował naukowo z pracownikami tego Uniwersytetu w ramach wymiany międzynarodowej i seminariów naukowych, które odbywały się w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie. W ramach tej współpracy odbył liczne seminaria naukowe podczas staży badawczo-naukowych pracowników LIB UB NBU na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie. Seminaria naukowe odbywały się w Katedrze Bankowości i Globalnego Systemu Finansowego Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, w ramach których uczestniczyli m.in. prof. Oleksiy Druhov, prof. Vitali Rusin, prof. Vira Hirniak.

Współpraca Habilitanta z Uniwersytetem Jagiellońskim obejmowała ponadto udział w licznych seminariach naukowych, w wyniku których powstały trzy publikacje naukowe, w tym monografia będąca podstawą wniosku habilitacyjnego (wydana właśnie w Wydawnictwie Uniwersytetu Jagiellońskiego). Przedmiotem tej współpracy naukowej były problemy badawcze związane z kształtowaniem wynagrodzeń w instytucjach finansowych, a w późniejszym okresie – także z innowacjami cyfrowymi w bankowości i ich wpływem na włączenie cyfrowe i finansowe społeczeństwa. Efektem współpracy w ramach pierwszego zagadnienia badawczego były dwie publikacje naukowe Habilitanta (we współautorstwie z drem M. Trojakiem).

2.5. Informacje naukowometryczne

Jeśli chodzi o wskaźniki cytowań prac Habilitanta, nie są one przesadnie wysokie (ani też zaprezentowane w dokumentacji w sposób przejrzysty). Łączna podana przez niego liczba cytowań to 83, a indeks Hirscha – 5, co jednak trudno zweryfikować. Liczba cytowań według Scopus to 10, według BazEkon – 28, według Research Gate – 13, a według Web of Science – 5.

Indeks Hirscha według Google Scholar wyniósł w rozpatrywanym okresie 5, według BazEkon – 3, według Scopus – 1 i według Web of Science – 1.

Wskaźniki cytowań na tym poziomie świadczą niestety o niewielkiej rozpoznawalności Habilitanta w środowisku krajowym i międzynarodowym. Jak się wydaje, może to częściowo wynikać także z faktu, iż Habilitant nie przywiązuje większego znaczenia do poprawy cytowalności swoich prac – jego profil na Research Gate jest w zasadzie nieaktywny, natomiast profil na Google Scholar albo nie istnieje albo został ukryty; przygotowując recenzję nie miałem możliwości sprawdzenia go.

2.6. Dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski

Dorobek Habilitanta w wymienionych obszarach jest bardzo duży. Dr Mateusz Folwarski w rozpatrywanym okresie wielokrotnie otrzymywał nagrody dydaktyczne Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (nagroda w kategorii wykładowca najlepiej oceniany przez studentów w 2019 roku, nagroda trzeciego stopnia za indywidualne osiągnięcia dydaktyczne w 2019 roku oraz nagroda trzeciego stopnia za indywidualne osiągnięcia dydaktyczne w 2018 roku), a 12 sierpnia 2021 r. otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej, przyznany decyzją Ministra Edukacji i Nauki, za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania.

W 2021 roku Habilitant uzyskał (w ramach 64 godzinnego szkolenia z zakresu tutoringu prowadzonego przez Centrum Rozwoju Profesjonalny Tutoring) Certyfikat I stopnia Tutora nr certyfikatu : 22/UEK/III/2021. W dniu 25 marca 2021 roku działalność dydaktyczna dra Folwarskiego została doceniona przez Biuro Informacji Kredytowej i Program Nowoczesne Zarządzanie Biznesem, w ramach którego otrzymał on wyróżnienie za szczególne zaangażowanie w popularyzowanie wiedzy z zakresu wiarygodności finansowej z wykorzystaniem platformy edukacyjnej Score Hunter.

Ponadto, Habilitant prowadził liczne wykłady gościnne o charakterze edukacyjno-popularyzatorskim – np. w Szkole Głównej Handlowej, dla Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego we Fryszaku, II Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie (w ramach programu edukacyjnego „Złote Szkoły NBP”), Uniwersytetu Trzeciego Wieku UEK oraz kilku Kół Naukowych.

W zakresie bardzo intensywnej działalności organizacyjnej dra M. Folwarskiego można w szczególny sposób wyróżnić trzy kwestie: pełnienie funkcji Zastępcy Dyrektora Instytutu Finansów, Kolegium Ekonomii, Finansów i Prawa Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (od 16 listopada 2020 roku do dnia 31 sierpnia 2021 roku), pełnienie funkcji przedstawiciela kurii nauczycieli akademickich zatrudnionych na stanowiskach innych niż profesorowie i profesorowie uczelni w Senacie Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (od 1 września 2020 roku do 31 sierpnia 2024 roku) oraz powołanie przez JM Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu do udziału w pracach Komitetu Głównego Ogólnopolskiej Olimpiady Wiedzy o Finansach „Finansomania” na lata 2021 – 2022 – jako reprezentanta Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (odpowiedzialnego za Olimpiadę w woj. małopolskim, podkarpackim i świętokrzyskim).

skim). Dr Folwarski pełnił i pełni równie szereg innych funkcji organizacyjnych, a w swojej karierze wielokrotnie był nagradzany przez JM Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nagrodami za działalność organizacyjną. Pełnił też funkcję promotora pomocniczego w dwóch przewodach doktorskich.

3. Konkluzja

Podsumowując przedstawione w recenzji informacje i uwagi można sformułować ogólną konkluzję co do osiągnięć dra Mateusza Folwarskiego. Przede wszystkim, należy uwzględnić fakt, iż monografia, stanowiące główne osiągnięcie, będące podstawą ubiegania się o stopień doktora habilitowanego, mimo wskazanych w recenzji niedociągnięć i braków jest ambitną oraz stojącą na przyzwoitym poziomie pracą naukową, w dużym stopniu interdyscyplinarną, dowodzącą ciekawości badawczej Habilitanta oraz jego dobrej orientacji w zagadnieniach ze styku finansów i nowych technologii. Można uznać, iż monografia stanowi znaczący wkład w rozwój dyscypliny finanse i ekonomia, w aspekcie uwarunkowań funkcjonowania banków i ich konkurentów, w tym bardzo istotnej kwestii wykluczenia finansowego i cyfrowego.

Ocena pozostałych elementów dorobku naukowego Habilitanta – również przy uwzględnieniu sformułowanych zastrzeżeń, głównie pod adresem publikacji artykułowych – pozwala uznać, iż w tym zakresie także wykazał się on istotną aktywnością naukową (zwłaszcza w zakresie monografii).

Zdecydowanie *in plus* wypada ocena pozostałych obszarów aktywności Habilitanta, zgodnie jednak z ustawą, nie stanowią one już (jak to miało miejsce w odniesieniu do poprzednich ram prawnych) kryteriów oceny. Niemniej, rzutują one na całość zaangażowania i aktywności Habilitanta jako pracownika naukowo-dydaktycznego.

Formułując zatem finalną konkluzję, stwierdzam, iż całość dorobku Habilitanta (ze szczególnym uwzględnieniem głównego osiągnięcia) oceniam pozytywnie i ocena ta pozwala mi wnioskować za nadaniem dr. Mateuszowi Folwarskiemu stopnia doktora habilitowanego. Stwierdzam, że dorobek Habilitanta spełnia wymogi Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r., poz. 1668, z późn. zm., art.219), a w szczególności kryteria oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, dotyczące znaczącego wkładu w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse.

W związku z powyższym rekomenduję Radzie Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie poparcie wniosku dra Mateusza Folwarskiego o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w zakresie dyscypliny ekonomia i finanse.

Dr hab. Paweł Marszałek, prof. UEP

Signed by /
Podpisano przez:

Paweł Marszałek
Uniwersytet
Ekonomiczny w
Poznaniu

Date / Data:
2022-07-21 18:36